

HURU FINLAND

FINANSIERAR KRIGET

*Av överombudsmannen vid Finlands statslåneorganisation,
ekon. mag. W. WIKLUND, Helsingfors*

FINLAND hade glädjen att under åren före det nu pågående kriget åtnjuta goda statsfinansier. De under 1920-talet upptagna skulderna hade under årens lopp amorterats, och såväl nationalinkomsten som nationalförmögenheten förkovrades betydligt. Man beräknar att nationalinkomsten överskred 30 miljarder mark per år. Statsbudgeten balanserades utan svårigheter och kortfristiga lån behövde knappast upptagas efter år 1932, då depressionen i stort sett var övervunnen. Långfristig kredit upptog staten endast för amortering av förfallen gäld och för inkomstbringande placeringar, varigenom statens egendom betydligt kunde förkovras. År 1938 steg den sammanlagda statsskulden till endast 3,371 miljoner mark, eller mindre än 1,000 mark per capita, medan de totala skatteinkomsterna och med dem jämförbara andra inkomster för samma år stego till c:a 4,900 miljoner mark. Dessutom upplades närmast under åren 1937—38 en konjunkturfond på 1,5 miljarder mark.

Under år 1939 kastade det kommande kriget sina första skuggor över Finlands statsfinansier. Inkomsterna sagda år nådde med sina 4,500 miljoner mark en tillfredsställande nivå, men utgifterna antogo redan helt andra proportioner, så att endast 67 % kunde täckas med de ordinarie inkomsterna. Redan under sommaren 1939 blev staten tvungen att ty sig till växelkredit från privatbankerna, då statens tillgodohavande i Finlands Bank helt hade utnyttjats. Årets totala utgifter stego till 6,7 miljarder mark. Den tidigare nämnda konjunkturfonden blev delvis förbrukad och statsskulden steg vid årsskiftet 1939—40 till 5,6 miljarder mark.

Vinterkriget med dess följdföreteelser ställde oerhört stora krav på statsfinanserna. Så till exempel stego militärutgifterna för år 1940 till 14,4 miljarder mark mot budgeterade 2,4 miljarder mark. Härtill kommo betydande andra utgifter närmast förorsakade av

freden i Moskva. Statens totala skatte- och andra inkomster nådde sagda år en nivå av 6,0 miljarder mark, men då utgifterna detta år stego till 17,5 miljarder mark kunde endast 34 % bestridas med ordinarie inkomster.

För att erhålla nödiga medel för finansieringen av de stegrade utgifterna tillgrepos även en del andra åtgärder. I maj 1940 emitterades sålunda skattebetalningsbevis för 1 miljard mark och i november en ny serie på 500 miljoner mark. Dessa skattebetalningsbevis ha även kommit till användning åren 1941 och 1942, under vilka det sammanlagda emissionsbeloppet tills vidare stiger till 2 miljarder mark. För sina militära beställningar har staten sedan sommaren 1940 även erlagt en del av likviden i form av räntebärande skuldförbindelser. Summan av dessa steg vid utgången av år 1941 till c:a 600 miljoner mark.

En betydande hjälp har också erhållits i form av utländska krediter. Från Sverige har såväl under år 1939 som 1940 erhållits avsevärda belopp, eller sammanlagt krediter på c:a 150 miljoner kronor. Då härtill kommer de växelkrediter i kronor för från Sverige importerade varor, vilka krediter vid 1941 års utgång stego till c:a 670 miljoner mark, så måste den svenska insatsen skattas mycket högt. Av den amerikanska krediten, som beviljades Finland under vinterkriget 1939—40, återstod den 31 december 1941 obetalad c:a 23 miljoner dollar.

Den för krigsfinansiering allmänt anlitade lånemetoden har även utnyttjats i hög grad. Raden av inhemska obligationslån inleddes våren 1939 med ett 4½ % lån lydande på 550 miljoner mark. Placerandet av detta lån gick dock trögt och det slutfördes först under år 1940. Samtidigt som detta lån låg ute i marknaden emitterades under slutet av år 1939 ett 5 % försvarslån, vilket inom några månader nådde siffran 663 miljoner. Dessutom placerades under 1940 ett premieobligationslån på 100 miljoner mark. Den totala långfristiga upplåningen steg alltså under åren 1939—40 till endast 1,313 miljoner, varav 629 miljoner kom på år 1939 och 684 miljoner på år 1940. Vid utgången av år 1940 nådde statens växelkredit från såväl Finlands Bank som privatbankerna ett belopp på 6,5 miljarder mark medan staten överskridit sitt upp- och avskrivningskonto i Finlands Bank med 1,540 miljoner mark. Statsskulden hade stigit till c:a 17,2 miljarder mark.

Under år 1941 intensifierades den inhemska upplåningen avsevärt. De båda »Återuppbyggnadslånen» hämtade till statskassan 2 miljarder mark, medan »Lånet för arbete och kamp» gav ett resultat

på c:a 2,8 miljarder. Visserligen avslutades detta lån först i februari 1942, men huvudparten av lånesumman inflöt dock under 1941. Då härtill komma premieobligationer på närmare 300 miljoner, steg den under nämnda år upptagna obligationskrediten till i runt tal 5 miljarder mark.

Under år 1941 ökades den totala utgiftssumman ytterligare och steg till 20,9 miljarder, varav krigsutgifter 13,8 miljarder, eller 66 % av samtliga utgifter. Inkomsterna ökades även betydligt om också icke i samma takt. Med inkomster på 10,9 miljarder kunde utgifterna bestridas till 52 %. Bland speciellt inkomstbringande skatter kunna omsättningsskatten och konjunkturskatten nämnas. Den sistnämnda översteg den budgeterade inkomsten från nämnda skatt med flera hundra procent.

Finlands Banks guldkassa, som under år 1940 krympte från 1,179 miljoner till 603,8 miljoner, fortsatte att minskas och utgjorde vid årsskiftet 1941 endast 171,4 miljoner mark. Likaså minskade valutainnehavet med 542,8 miljoner år 1940 och med 244,8 miljoner året därpå, så att det totala valutainnehavet per ultimo december 1941 endast utgjordes av 932,4 miljoner mark. Den ofördelaktiga handelsbalansen under 1941, som lämnade ett passivsaldo på över 4,6 miljarder mark mot c:a 2,3 miljarder året förut, avspeglade sig i ett skuldsaldo på clearingkontot, som stigit med 1,151 miljoner till 1,489,5 miljoner mark. Skulderna till Finlands Banks utländska korrespondenter gingo likaså i höjden med en stegring från 295 miljoner år 1940 till 1,046,5 miljoner mark år 1941.

Vid utgången av år 1941 steg statens totala växelskuld till c:a 12 miljarder mark, varav c:a 90 % härstammade från Finlands Bank och 10 % från privatbankerna. Statsskulden hade under året nått 27,2 miljarder mark, vilket innebär en ökning på 10 miljarder. Skulden till utlandet utgjorde c:a 4 miljarder och den inhemska skulden c:a 23 miljarder. Av den inhemska skulden var c:a 37 % konsoliderad gäld.

Under innevarande år ha inkomsterna stadigt tenderat att stiga. Medan månadsinkomsten under det sista kvartalet 1941 steg till 1,240 miljoner utgjorde den under detta års tredje kvartal hela 1,440 miljoner i månaden. Tar man ett medeltal från den 1 oktober 1941 till den sista september i år så utgjorde medelinkomsten 1,300 miljoner i månaden, vilket redan representerar 56 % av samtliga utgifter under sagda tid. På utgiftssidan kan man även konstatera en förändring. Medan det tredje kvartalet 1941 slukade 2,4 miljarder i månaden, så kan motsvarande kvartal detta år endast

uppvisa utgifter på 2 miljarder i månaden. Differensen mellan inkomster och utgifter måste givetvis täckas med lån av olika slag.

Den 1 mars detta år emitterades »Fosterlandslånet» lydande på 2 miljarder mark. Lånet ifråga är nu betydligt övertäcknat och den totala emissionssumman stiger till c:a 3,5 miljarder mark. En ny serie skattebetalningsbevis har nyligen lancerats och dessutom finnes ett 100 miljoner marks premieobligationslån på marknaden.

Statens stora finansprogram från senaste sommar har även medfört diverse skatteskärpningar och ett par nya engångsskatter. Så till exempel betalas redan i december en extra skatt på inkomst, och en liknande skatt på förmögenhet avgöres som bäst i riksdagen. Då dessutom omsättningsskatten avkastat ständigt stigande belopp och konjunkturskatten fungerat fullt tillfredsställande kommer staten synbarligen att även i fortsättningen kunna kalkylera med stigande inkomster. Finansminister Tanner har även beräknat de totala inkomsterna för nästa år till 16,4 miljarder mark, eller till c:a 4 gånger mera än under åren före kriget.

Med tanke på den fortsatta kraftiga låneverksamheten är det ju helt naturligt att statsskulden ökats, och den nådde per ultimo september i år 35,2 miljarder. Då obligationsförsäljningen lämnat rätt tillfredsställande resultat ha krediterna från statsbanken relativt taget minskats. Den totala statsskulden har i detta nu följande karaktär. Lånen från statsbanken utgöra 38 % av skulden, medan den kortfristiga inhemska krediten belöper sig till 27 % och den långfristiga till 22 %. Den utländska skulden representerar endast 13 % av samtliga skulder.

Tack vare de ökade inkomsterna och den redan tydligt märkbara nedgången i krigsutgifterna kommer kreditbehovet för nästa år förutsatt att kriget pågår hela året att röra sig om endast c:a 8 miljarder. Vid årsskiftet komma två nya obligationslån att emitteras vardera lydande på 1 miljard, det ena på 4 år och det andra på 10 år. Med tanke på den kraftiga sparpropaganda, som nu bedrivs och som även kommer att fortsätta, vågar man hoppas, att lånen skola kunna placeras och till och med övertäcknas. Låneverksamheten kommer sedan att kompletteras med skattebetalningsbevis, kortfristiga bankkrediter, eventuella premieobligationslån och andra liknande åtgärder. Det märkliga är i alla fall, att betydligt mer än hälften av utgifterna kommer att kunna bestri-
das med ordinarie inkomster.